

Моніторинг розвитку промислових і аграрно-промислових територіальних систем

В умовах інтеграції економічної системи України до європейського і світового економічного простору актуальними залишаються проблеми, пов'язані з забезпеченням ефективного використання потенціалу вітчизняної індустрії та подальшим нарощуванням темпів розвитку національного промислового комплексу. Структуру цього комплексу формують потужні промислові територіальні системи регіонального рівня, основними ланками яких є господарські суб'єкти корпоративної власності, оскільки саме вони володіють найбільшим виробничим, трудовим та інноваційним потенціалом, а відтак спроможні витримувати жорстку конкуренцію в умовах поширення процесів глобалізації, зокрема пов'язаних зі вступом нашої країни до Світової Організації Торгівлі.

З огляду на актуальність цієї тематики, протягом 2007–2008 рр. відділ моніторингу регіонального розвитку виконував бюджетну тему «Моніторинг розвитку промислових і аграрно-промислових територіальних систем у Західному регіоні України» (№ держреєстрації 0106U003000). Науковий керівник теми – завідувач відділу, доктор економічних наук Світлана Олексіївна Іщук.

За підсумками проведених досліджень отримано ряд важливих теоретичних і прикладних результатів. Зокрема, обґрунтовано методологічні засади моніторингу діяльності промислових територіальних систем регіону, дано означення промислових територіальних систем, визначено завдання та інструментарій економічного аналізу їх поточного стану і тенденцій подальшого розвитку.

Висвітлено теоретико-методичні рекомендації щодо формування аналітичної бази моніторингу як множини показників за трьома напрямками оцінки рівня функціонування промислових територіальних систем: фінансового стану, ділової активності і прибутковості. Окреслено причини виникнення підприємницьких ризиків, пов'язаних зі змінами в активах і пасивах промислових територіальних систем, на основі чого виділено основні стратегії мінімізації цих ризиків.

Проведено порівняльну характеристику і комплексне оцінювання промислового розвитку кожної з областей Західного регіону України. На основі статистичних даних визначено усереднені значення коефіцієнтів динаміки основних показників, які відображають рівень розвитку промислового комплексу регіону (випуск промислової продукції, витрати операційної діяльності промислових підприємств, вартість основних засобів у промисловості, інвестиції в основний капітал). За результатами розрахунку названих показників шляхом об'єднання їх у модель Розенберга визначено інтегральні індекси, а відтак, виявлено основні тенденції розвитку промислового виробництва в Західному регіоні України, побудовано схему позиціонування всіх областей регіону і спрогнозовано потенційні зміни цих позицій.

Запропоновано методичний підхід до вибору основних параметрів диференціації промислових і аграрно-промислових територіальних систем за відповідними класами. В основу диференціації закладені числові значення основних 10 показників виробничо-господарської та фінансової діяльності підприємств. Внаслідок проведеного аналізу здійснено розподіл усіх аналізованих підприємств Волинської області на 4 класи: 1 клас – «потенціал високий», 2 клас – «потенціал середній», 3 клас – «потенціал нижче середнього» і 4 клас – «потенціал невисокий».

Розроблено та апробовано методичний інструментарій для визначення моделей фінансування поточних активів на рівні промислових територіальних систем. Окреслено основні чинники впливу на обсяги власних оборотних засобів

промислових територіальних систем, зокрема темпи росту обороту і частка доданої вартості в реалізованій продукції.

Розроблено математичні залежності для розрахунку інтегральних показників ефективності функціонування промислових територіальних систем, що відображають грошові потоки (результати), отримані внаслідок господарської і фінансової діяльності підприємств. Модифіковано матрицю для визначення поточного стану і перспектив розвитку промислових територіальних систем регіону. За підсумками інтегральної оцінки запропоновано організаційно-економічні рекомендації щодо вдосконалення управління промисловими територіальними системами, які на практиці доцільно втілювати у три етапи, що передбачають поступове збільшення інвестицій.

Сформовано систему математичних залежностей для розрахунку темпів приросту і абсолютної маси операційного прибутку промислових підприємств. Шляхом відповідних розрахунків на прикладі промислових територіальних систем Західного регіону України доведено ефективність механізму операційного левериджу (оптимізації структури витрат), застосування якого дозволяє збільшувати операційний прибуток підприємства за умови стійкого нарощування обсягів виробництва. Результати моделювання створюють аналітичну базу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень на мікрорівні з метою підвищення ефективності операційної діяльності вітчизняних промислових підприємств і прогнозування перспектив їх подальшого розвитку.

Методичні розробки пройшли практичну апробацію на регіональному рівні (7 областей Західного регіону України) і на рівні 15 найпотужніших промислових територіальних систем Волинської області.

За результатами проведених досліджень підготовлено наукову доповідь «Методологічні засади моніторингу діяльності промислових територіальних систем», яку скеровано в департамент регіонального розвитку Мінекономіки і до Головного управління економіки обласних державних адміністрацій Західного регіону України. Про використання матеріалів доповіді в діяльності регіональних органів влади свідчить лист від Головного управління економіки Львівської обласної державної адміністрації.

Розроблені відділом методичні рекомендації щодо оцінювання тенденцій розвитку промислових територіальних систем регіону прийняло до практичного використання Головне управління промисловості та розвитку інфраструктури Львівської обласної державної адміністрації.

Позитивні відгуки отримано на три науково-аналітичні записки: «Оцінка динаміки розвитку промислового виробництва у Рівненській області» – від Головного управління економіки та інвестиційної політики Рівненської обласної державної адміністрації; «Оцінка динаміки розвитку промислового виробництва у Волинській області» – від Головного управління економіки Волинської обласної державної адміністрації; «Оцінка динаміки промислового розвитку Львівської області» – від Головного управління промисловості та розвитку інфраструктури Львівської обласної державної адміністрації.

Опубліковано монографії: «Оцінка тенденцій розвитку промислових територіальних систем регіону», «Тенденції економічного поглинання господарських суб'єктів у промислових територіальних системах», «Моніторинг конкурентних переваг лісгосподарських систем (на прикладі Волинської області)», а також збірник наукових праць «Соціально-економічні дослідження сучасного періоду України. Моніторинг розвитку промислових територіальних систем», випуск 4 (72).

Всього за результатами досліджень опубліковано 80 наукових праць, у тому числі 3 монографії, 2 брошури (наукова доповідь і методичні рекомендації), 46 статей, з них 45 – у фахових виданнях, 30 матеріалів і тез конференцій. За темою дослідження захищено дві кандидатські дисертації.

Надійшло 25.05.2009 р.